

Эрык Лёвэндаль

www.камунікат.org

Аб чым ён шкадуе

Гэрман заўсёды першым прачынаецца раніцай. Ён апранае порткі і рушыць у ванну, дзе зълёгку палошчыцца ў рукамыйніку. Часам ён крадзецца ў ванну цалкам голы, каб прыняць душ. Так здараецца перадусім тады, калі пачуваецца стомленым “да чорцікаў”, як ён сам любіць казаць. Тады ён прымае халодны душ – гэта звычка засталася яшчэ з венных часоў. Гэрман робіць так не таму, што гэта выглядае надзвычай “мужна”. Падобныя забабоны ён лічыць глупствам, на якое дарослы мужчына не павінен марнаваць час. Проста халодны душ умацоўвае цела, а цела нельга песьціць.

Рэгулярна, у пэўныя моманты свайго жыцьця, чалавек мусіць даводзіць сабе, што ён насамрэч існуе. Бяз гэтага можна лічыцца памерлым. Колькі разоў Гэрман лавіў сябе на думцы, што ён – рэха свайго бацькі. А той, у сваю чаргу, быў рэхам свайго бацькі. “Усё вяртаецца на кругі свае”, – усміхаецца Гэрман.

Памыўшыся, Гэрман гатуе съяданак. Ён заўсёды гатуе таксама і для Гэрміны – сёння ў яе аўсянка. Гэрман успамінае, як раней, пакуль Гэрміна спаквала прачыналася, ён варыў для яе манку, пах якой далятаў аж да ложка. Гэрміна любіла манку з кава-лачкам масла і некалькімі кроплямі малака.

Раней ён гутарыў зь ёй за съяданкам, распавядаў пра справы гэтага дня. Праўда, ранкам Гэрміна была звычайна маўклівай. Не, не панылай ці злоснай, але неяк безуважліва соннай. Дзіўна, аднак Гэрману яна падабалася такой – пакуль ён не зразумеў, з чаго ў яе гэткі настрой.

Ён прамаўляў, яна слухала. Так было да таго моманту, пакуль не рассейвалася яе дрымотнасьць. Тады яна пачынала прасіць прабачэння, што прымусіла яго размаўляць з самім сабой, гаворачы ў пустату.

Але нічога страшнага, што яна не зважала на ягоны расповед пра турботы гэтага дня. Бо яму ж падабаўся яе сонны, нібыта яна яшчэ была ў краіне летуценняў, позірк.

Праўда, пасля высьвятлялася, што насамрэч Гэрміна яго слухала. Яна чула кожнае слова.

Гэрман першым сыходзіў на працу. Служба Гэрміны пачыналася пазней – яна працавала ў доме састарэлых, як ён тады называўся.

Гэрман да самой пэнсіі працаваў на мэханічным заводзе. Ён хацеў застацца там і паслья, будучы ўжо на адпачынку, але кіраўніцтва не пагадзілася з гэтым. Яму толькі дазволілі працаваць на палову стаўкі, скараціўшы памер пэнсіі. Ён згадзіўся і на гэта.

Па пашпарту Гэрману было амаль шэсцьдзесят пяць год, але ён ні ў якім разе не адчуваў сябе старым. Гэрміна была маладзейшай за яго. На жаль, яна не дажыла да пэнсіі.

Калі б ён толькі ведаў, што яна захварэе адна-часова зь яго выхадам на спакой. Ён бы кінуў тады працаўца.

Ён больш не распавядае Гэрміне, што будзе рабіць удзень. Няма Гэрміны. Ён нават ня ведае, як праміне дзень. Гэрман ведае адно: хутка ён сядзе за пісьмовы стол і пачне запісваць усе тыя думкі, што рояцца ўнутры яго.

Гэрман прыбірае са стала рэшту съняданку, яе пустую талерку і лыжку, да якіх яна не дакранулася, гатуе кубак кавы і сядзе за пісьмовы стол. Ён уяўляе сабе, што Гэрміна цяпер сядзіць за абедзенным сталом, як яна звычайна рабіла, калі была ўжо хворая. Яна сядзела там і чакала, пакуль “акрыяе”, як любіла казаць. Потым зноў ішла ў ложак. З кожным днём сілы ўсё больш пакідалі яе. Хвароба нібыта вычэрпвала энэргію.

І нідзе не было такой крыніцы, скуль яна магла начэрпаць сабе гэтай энэргіі!

*

Здараецца, Гэрман сядзіць нейкі час нерухома. Нібыта ўсе дзверы яго ўнутранага съвету зачыненыя, вокны наглуха забітыя, а фіранкі шчыльна захінутыя. Ён ня можа ўвайсці ні ў які пакой, ня можа зазірнуць ні ў адно акно.

У гэты час ён размаўляе з Гэрмінай пра тое, аб чым шкадуе. Ён сядзіць спіной да яе, уяўляючы, што яна яшчэ там, за абедзенным сталом, спрабуе акрыяць або, стаміўшыся, ідзе ў ложак і кладзецца.

Ён распавядае Гэрміне, як шкадуе аб тым, што не заставаўся зь ёю дома, калі яна хварэла. Трэба ж было яму цягнуцца з хаты на гэты завод. Быццам яго эксплэнтрыковы прэс, аб якім ён клапаціўся, як пра ўласнае дзіцяці, клікаў яго да сябе кожны дзень. Хаця і насамрэч штодня паступалі новыя чарцяжы, паводле якіх трэба было пераналаджваць абсталіваныне прэса.

Ад працы з вострымі дэталямі яго руکі былі грубымі і ў шнарах. Дарма ён не дазволіў ім памякчэць. Тады яны б больш далікатна клапаціліся аб Гэрміне.

Але яе хвароба моцна яго нэрвавала. А праца хоць трохі вызваляла ад гэтай знэрваванасці. Пасля працы ён спакойна мог ісці дамоў да Гэрміны і быць зь ёй.

Цяпер Гэрман распавядае пра свае пакуты. Ён успамінае апошнія гадзіны жыцця Гэрміны, але ня можа выкласці на паперы думкі, бо яго ўнутраны свет зачынены для яго самога.

Гэрман чуе, як яна кажа, што ён зрабіў усё, што мог – а ніхто ня можа зрабіць больш за свае магчымасці. Чалавек павінен заставацца самім сабой і дзейнічаць у згодзе з тым, які ён ёсьць.

У гэтых фантазіях яна не вымаўляе яму за тое, што ён хацеў працеваць далей.

Аднойчы яна так і сказала: “Ты нічога ня ведаеш акрамя працы, ты дзеля яе існуеш. Я ніколі ня буду патрабаваць, каб ты пакінуў яе”.

Здаецца, Гэрміна заўсёды разумела яго як ні-хто яшчэ. Яна ніколі не ўпікала яго. Ніколі не знаходзіла ў яго дзеяньнях альбо словах падставаў для крыўды.

У сваёй хваробе яна вінаваціла толькі сябе. Яна нават съцвярджаала, што сама яе і ўчыніла. Як? Яна ніколі не распавядала пра сваё жыцьцё, якое было ў яе да сустрэчы з Гэрманам.

Гэрман сядзіць тварам да вакна іх маленъкай кватэры і ўяўляе сабе, што Гэрміна прылегла адпачыць. А ён апісвае той дзень, калі яна нечакана паведала яму тое, што павінна была распавесыці значна раней.

Яна згадвае мужчыну, які зьбіваў яе амаль штодня цягам многіх гадоў. Чаму яна не сыходзіла ад яго? Яна ня ведала. Толькі казала: нешта там, у глыбокай падсьвядомасці, прымушала яе лічыць, што яна не заслухаўвае на лепшага мужа.

Калі яна сустрэла Гэрмана і нарэшце пазбавілася ад свайго кáта, дык ніяк не магла зразумець, чым заслужыла такога чалавека.

Гэта была яшчэ адна з прычынаў, чаму яна не хадзела расказваць Гэрману аб мінульым.

Аднойчы – Гэрман памятае гэта выразна, – Гэрміна сказала, што гвалтаўнік прыходзіць да яе ў снах. Яна сніла яго амаль кожную ноч. Тым самым сны схілялі яе да зрады.

Гэрміне было сорамна, што той гвалтаўнік усё яшчэ займаў яе думкі.

Некалі яна кахала яго. Гэрміна аднойчы на-
ват шукала і знайшла былога мужа. А вось за гэта
вінаваціць не было каго, акрамя самой сябе.

Паразважаўшы, Гэрміна вырашыла, што будзе
яшчэ горш, калі яна адкрыеца Гэрману.

На самай справе было горш, што яна не зрабіла
гэтага.

Але ж яна толькі хацела пазбавіць Гэрмана ад не-
патрэбных засмучэнняў.

Мабыць – толькі мабыць – гэтак было б лепей.
Хаця ніхто насамрэч ня ведае, як бы яно атрымала-
ся, калі б яна пра ўсё распавяла Гэрману.

Магчыма, нішто б і не зъмянілася.

У сямейным жыцьці нічога наперад невядома.

Гэрман сядзіць, піша і ўяўляе, што Гэрміна ля-
жыць у ложку. Ён адчувае вострую крыўду за тое,
што яна не адкрылася яму раней.

Калі б яна толькі даверылася!

Але ці ня ставіўся б ён да Гэрміны інакш, калі б
ведаў, што яна жыла з чалавекам, які зъбіваў яе?

Ці ня ганіў бы за тое, што не ўцякла ад яго ра-
ней?

А можа, і выпытваў бы рознае пра іх сямейнае
жыцьцё?

*

Цяпер, схіліўшыся над столом, Гэрман ведае
адно: ён павінен быў кінуць працу і прысьвяціць
увесь свой час Гэрміне. Клапаціцца аб ёй, як аб
дзіцяці. Яго рукі пакрысе зрабіліся б мяkkімі, а

ён сам – беражлівым ды цярплівым, і не зьвяртаў бы ўвагі ні на што яшчэ, акрамя таго, што яны разам.

Ён шкадуе, што не зрабіў так.

Гэрман закрывае дзёньнік, адыходзіць ад стала і кажа Герміне, што ёй давядзецца пабыць некаторы час адной, бо ён пойдзе на штодзённы шпацыр.

Як звычайна ён ходзіць вакол завода і з сумам слухае грукат розных мэханічных прыстасаваньняў, што даносіцца адтуль. Праўда, наведаць свой прэс жаданьня ў яго няма.

Ён прамінае чыгуначныя рэйкі, якія вядуць да мястэчка, выходзіць праз брамку за агароджу і кіруецца ў лес.

“Цела дадзенае нам ня дзеля таго, каб лайдачыць і бяздзейнічаць”, – мяркуе Герман. Але ж Герміна хварэе, і ёй трэба адпачываць.

Калі ён вернецца, яна ўжо будзе спаць.

Бяз мараў, без успамінаў, без мінуўшчыны і будучыні, яна – як восеніскі ліст на яго съязжыне, як даўно адляцелая птушка, як паляна ў лесе.

Пераклад Марыны Фонінай